

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Головне науково-експертне управління

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.:255-40-25, 255-45-01; факс: 255-41-86

До реєстр. № 5344-д від 18.11.2022
Народний депутат України
Г. Третякова

ВИСНОВОК

на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення прав осіб з інвалідністю на працю»

Поданий проект підготовлений у Комітеті з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Верховної Ради України відповідно до ч. 2 ст. 110 Регламенту Верховної Ради України, згідно з якою «при розгляді альтернативних законопроектів головний комітет може рекомендувати Верховній Раді ... підготувати інший законопроект, який вноситься на розгляд Верховної Ради народними депутатами – членами цього Комітету».

У проекті з метою «створення умов для реалізації особами з інвалідністю права на працю» (п. 1 пояснювальної записки до нього) пропонується осучаснити норми Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (далі – Закон), внісши до нього відповідні зміни. Ряд змін також пропонується внести до Сімейного кодексу України, Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП), Основ законодавства України про охорону здоров'я, а також до законів України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», «Про прожитковий мінімум», «Про охорону праці». У цих змінах, зокрема, пропонується: запровадити для роботодавців сплату цільового внеску замість адміністративно-господарських санкцій за невиконання нормативу працевлаштування (внесок передбачається у меншому розмірі, порівняно із розміром адміністративно-господарських санкцій, але обов'язок із його сплати встановлюється майже для усіх категорій роботодавців як приватного, так і публічного сектору); розширити категорії підприємств, які можуть користуватися фінансовою підтримкою для забезпечення працевлаштування осіб з інвалідністю шляхом створення підприємств трудової інтеграції та підприємств захищеного працевлаштування; передбачити створення спеціального фонду державного бюджету шляхом накопичення внесків роботодавців та спрямування його коштів виключно на реалізацію

заходів із працевлаштування осіб з інвалідністю; встановити відповідальність роботодавця за нецільове використання коштів фонду соціального захисту осіб з інвалідністю у подвійному розмірі від суми коштів, які були використані не за цільовим призначенням; передбачити збереження трудових відносин працівника з роботодавцем, де з працівником трапився нещасний випадок на виробництві/професійне захворювання, обов'язкове надання особам з інвалідністю соціальних послуг (соціального супроводу на робочому місці, персонального асистента, перекладу жестовою мовою та інші), які є складовою процесу працевлаштування таких осіб; запровадити стимули для залучення до механізму сприяння зайнятості та працевлаштування осіб з інвалідністю приватних агенцій працевлаштування тощо.

На думку суб'єкта законодавчої ініціативи, «прийняття законопроекту забезпечить на належному рівні, з урахуванням досвіду країн ЄС, реалізацію особами з інвалідністю свого права на працю, що гарантується їм Конституцією України, Конвенцією ООН про права *інвалідів*¹, Конвенцією Міжнародної Організації праці № 159 «Про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів» 1983 року, які є частиною національного законодавства» (п. 6 пояснювальної записки до проекту).

На момент підготовки висновку проект до Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2022 рік, затвердженого постановою Верховної Ради України від 15.02.2022 № 2036-IX, не внесений. Разом з тим до названого Плану (п. 496) включені проекти з питань створення сприятливих умов для працевлаштування осіб з інвалідністю за реєстр. №№ 5344 від 07.04.2021, 5344-1 від 15.04.2021, 5344-2 від 23.04.2021 та 5344-3 від 23.04.2021.

Головне управління, погоджуючись з необхідністю вдосконалення відповідного законодавства та розглянувши поданий проект у стислий термін та надзвичайних умовах, вважає за доцільне висловити щодо його змісту такі зауваження та пропозиції.

1. Термінологічний апарат проекту вимагає доопрацювання. Зокрема:

1.1. У змінах до ст. 1 Закону і ст. 1 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» пропонується доповнити ці статті визначенням поняття «інвалідність» як «*функціональну обмеженість особи* рівно та безбар'єрно взаємодіяти із суспільством у всіх сферах життєдіяльності через фізичні, психічні, інтелектуальні або сенсорні порушення організму» (виключивши із ст. 2 Закону положення, згідно з яким «особою з інвалідністю є особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити їй соціальний захист»).

Вважаємо, що встановлення соціального статусу «особи з інвалідністю» через вказування на її «обмеженість» за будь-якими ознаками принижує її гідність і закладає базове сприйняття її як неповноцінного члена суспільства.

¹ - на даний час має назву Конвенція про права осіб з інвалідністю (далі у тексті – Конвенція).

нездатного «рівно та безбар'єрно взаємодіяти із суспільством...». Запропоноване формулювання, на нашу думку, викладене без урахування закріпленого у Конвенції розуміння «інвалідності» як «поняття, яке еволюціонує і що інвалідність є *результатом взаємодії*, яка відбувається між людьми, які мають порушення здоров'я, і відносницькими та середовищними бар'єрами і яка заважає їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими» (п. «е» преамбули Конвенції). Таким чином, у проекті не враховано загальноприйняте визнання основним фактором інвалідності наявність у суспільному середовищі і відносинах саме *бар'єрів* для «повної та ефективної участі в житті суспільства нарівні з іншими» для людей з порушеннями здоров'я.

Крім цього, Головне управління не вбачає доцільним одночасно надавати вказане визначення і у ст. 1 Закону, і у ст. 1 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», оскільки наслідком цього стане у майбутньому необхідність одночасного внесення змін до обох законів або виникнення колізії між ними, якщо такі зміни не будуть внесені.

Це зауваження стосується також визначення змісту терміну «робоче місце особи з інвалідністю» одночасно як у ст. 1 Закону, так і у ст. 1 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні».

1.2. Головне управління не вбачає необхідності у доповненні ст. 1 Закону визначенням змісту поняття «роботодавець» (юридична особа незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, та фізична особа-підприємець, які використовують працю фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту), контракту про проходження служби або на інших умовах, передбачених законодавством, за винятком цивільно-правових договорів про виконання робіт чи надання послуг) і «працівник» (фізична особа, яка працює на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах найманої праці чи служби (незалежно від виду служби та органу проходження такої служби), передбачених законодавством (крім осіб, які виконують роботу або надають послуги на умовах цивільно-правового договору)), які не є специфічними для *регулювання відносин щодо осіб з інвалідністю*, а відносяться до основних термінів трудового законодавства України, основним законодавчим актом якого є КЗпП, в якому вони і мають бути визначені.

1.3. Звертаємо увагу, що у новій редакції ст. 1 Закону відсутнє визначення змісту терміну «особа з інвалідністю», який є базовим для нього. У зв'язку з цим та, враховуючи, що зміст цього терміну розкривається у ст. 1 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», вважаємо за доцільне у ч. 7 ст. 2 Закону уточнити, що цей термін вживається у значенні, наведеному в Законі України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні».

2. В оновленій ст. 3 Закону пропонується передбачити, що «інвалідність встановлюється шляхом проходження медико-соціального експертного обстеження відповідно до законодавства в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України». Відповідно ж до чинної редакції згаданої статті положення про *органи медико-соціальної експертизи* центрального органу виконавчої

влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, затверджується Кабінетом Міністрів України з *урахуванням думок громадських об'єднань осіб з інвалідністю*. За відсутності такого формулювання вбачаються ризики щодо зниження ролі громадських об'єднань осіб з інвалідністю у прийнятті рішень центральними органами виконавчої влади, що стосуються життєво важливих питань для осіб з інвалідністю, що може негативно позначитися на їх соціальному захисті.

Аналогічне за змістом зауваження стосується також нової ст. 11-1 Закону, де зазначається, що розпорядником коштів державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю є Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю. При цьому однак не визначається, якими нормативно-правовими актами регулюється діяльність такого Фонду, як впливає думка громадських організацій осіб з інвалідністю на їх прийняття. З цього приводу вважаємо за доцільне відмітити, що відповідно до ст. 4 Конвенції серед загальних зобов'язань держави зазначається, що під час розробки й застосування законодавства й стратегій, спрямованих на виконання цієї Конвенції, і в рамках інших процесів ухвалення рішень з питань, що стосуються осіб з інвалідністю, держави-учасниці тісно консультуються з особами з інвалідністю, зокрема дітьми з інвалідністю, й активно залучають їх через організації, що їх представляють.

Не узгоджується з вказаним положенням ст. 4 Конвенції також те, що у проекті (без обґрунтування у пояснювальній записці до нього) із Закону виключаються ст. ст. 12, 13, 14, 14-1, 14-2, 14-3, чим фактично скасовуються права громадських об'єднань осіб з інвалідністю на користування пільгами і преференціями, передбаченими законодавством, на залучення їх представників (за їх зверненням) до складу колегій і консультативно-дорадчих органів влади різних рівнів то, на вплив позицій громадських організацій на прийняття рішень, що їх стосуються, тощо.

3. Вважаємо, що перше речення ч. 2 нової редакції ст. 5 Закону, згідно з якою «сфера працевлаштування особи з інвалідністю визначається в індивідуальній програмі реабілітації особи з інвалідністю *за дозвільним принципом*» вимагає свого уточнення щодо змісту вказаного принципу, оскільки зазвичай під ним розуміється отримання спеціального дозволу на здійснення будь-якої діяльності, чого не передбачено у другому реченні ч. 2 нової редакції ст. 5 Закону.

Згідно з ч. ч. 4, 5 нової редакції ст. 5 Закону «індивідуальна програма реабілітації особи з інвалідністю є обов'язковою для виконання всіма суб'єктами, які *мають право здійснювати заходи*, передбачені програмою, а також роботодавцями, в яких працює чи проходить службу особа з інвалідністю, *за умови*, що така інформація стала їм відома з урахуванням законодавства про захист персональних даних. *Невиконання заходів*, передбачених індивідуальною програмою реабілітації, *не вважатиметься порушенням* цими суб'єктами обов'язку щодо виконання цієї програми у випадку, якщо ці суб'єкти не були

повідомлені про зміст індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю».

У цьому зв'язку слід зауважити, що відповідно до ст. 23 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» «індивідуальна програма реабілітації особи з інвалідністю є обов'язковою для виконання органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, реабілітаційними закладами, підприємствами, установами, організаціями, в яких працює або перебуває особа з інвалідністю, дитина з інвалідністю, незалежно від їх відомчої підпорядкованості, типу і форми власності». Тобто індивідуальна програма реабілітації особи з інвалідністю є загалом зобов'язанням, а не правом згаданих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, реабілітаційних закладів, підприємств, установ, організацій. А умова щодо отримання інформації стосовно змісту індивідуальної програми з урахуванням законодавства про захист персональних даних (при цьому не конкретизується, що мається на увазі) може стати виправданням для зобов'язаних суб'єктів з невиконання такої програми.

При цьому підставою для звільнення від відповідальності за невиконання зобов'язаними суб'єктами заходів, передбачених індивідуальною програмою реабілітації, визначається те, що «...ці суб'єкти не були повідомлені про зміст індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю». На наш погляд, якщо особа звернулася до зобов'язаного суб'єкта як особа з інвалідністю, то такий суб'єкт має уточнити наявність індивідуальної програми реабілітації у особи з інвалідністю та положення такої програми, які можуть його стосуватися. Індивідуальна програма реабілітації доводиться до відома зобов'язаних суб'єктів медико-соціальними експертними комісіями (п. 11 Положення про індивідуальну програму реабілітації особи з інвалідністю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 р. № 757) й її виконання в межах своїх повноважень здійснюють медико-соціальні експертні комісії (лікарсько-консультативні комісії закладів охорони здоров'я – стосовно дітей з інвалідністю), місцеві державні адміністрації, служба зайнятості, реабілітаційні установи, розпорядники відповідних коштів (ст. 23 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»).

4. Відповідно до ч. 1 оновленої ст. 10 Закону «фінансове забезпечення заходів щодо соціального захисту осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю здійснюється за рахунок Державного бюджету України, в тому числі державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю, *бюджетів органів місцевого самоврядування, державних та місцевих програм працевлаштування осіб з інвалідністю, роботодавців, благодійної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством України*».

Насамперед, у наведеному приписі некоректним видається формулювання «бюджети органів місцевого самоврядування». Звертаємо увагу, що у Бюджетному кодексі України (далі – БК) вживається формулювання «бюджети місцевого самоврядування» (пп. «г» п. 2 ч. 1 ст. 5).

Зауважимо також, що у наведеному приписі формулювання «за рахунок ... державних та місцевих програм працевлаштування осіб з інвалідністю» не несе змістовного навантаження в контексті фінансового забезпечення заходів щодо соціального захисту осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю, оскільки вказані програми фінансуються здебільшого за рахунок коштів відповідних бюджетів, які вже зазначені як джерело фінансування вказаних заходів. Якщо ж брати до уваги таке джерело фінансування зазначених програм, як «інші джерела, не заборонені законодавством», то таке повною мірою охоплюється формулюванням аналогічного змісту, що міститься у кінці наведеного припису.

5. У нових редакціях ст. ст. 10, 11, новій ст. 11-1 Закону пропонується створити державний цільовий фонд соціального захисту осіб з інвалідністю (далі – Фонд) який є «складовою Державного бюджету України», визначити порядок його формування, засади функціонування та напрями використання коштів. Розпорядником коштів державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю пропонується визначити Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю. Джерелами формування державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю є внески роботодавців на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю, штрафи за несплату чи за порушення порядку сплати цих внесків, кошти Державного бюджету, благодійні внески та інші надходження, не заборонені законом.

5.1. Насамперед, слід зауважити, що питання функціонування такого Фонду, подібно до інших державних фондів, передбачених на сьогодні ст. ст. 24-1 – 24-5 БК, є предметом регулювання цього Кодексу. Проте відповідних змін до БК у проекті не передбачається.

5.2. Принагідно зазначимо, що положення оновлених ст. ст. 10, 11, нової ст. 11¹ Закону стосуються одного й того ж питання – функціонування Фонду, а тому, виглядає коректнішим відповідні нормативні положення викладати в одній статті.

5.3. Вважаємо недоцільним використання в назві Фонду слова «цільовий», оскільки. По-перше, апріорі передбачається спрямування акумульованих у подібного роду фондах (і Фонд не є виключенням) коштів виключно на визначені в законі напрями; по-друге, за усталеною практикою при формуванні назв відповідних фондів слово «цільовий» не застосовується.

5.4. Положення ч. ч. 2, 4 оновленої ст. 10 Закону, згідно з якими, відповідно, «державний цільовий фонд соціального захисту осіб з інвалідністю є складовою частиною Державного бюджету України. Кошти Фонду зараховуються на окремий рахунок Державного бюджету України», «внески роботодавців на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю зараховуються безпосередньо на єдиний казначейський рахунок», не несе додаткового нормативного навантаження порівняно з відповідними положеннями БК (зокрема, ст. ст. 13, 45), якими вже врегульовано вказані питання.

Крім того, є незрозумілим співвідношення приписів «кошти Фонду зараховуються на окремий рахунок Державного бюджету України» та «внески

роботодавців на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю зараховуються безпосередньо на єдиний казначейський рахунок».

5.5. Відповідно до ч. 3 оновленої ст. 10 Закону джерелами формування Фонду визначені «внески роботодавців на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю, штрафи за несплату чи за порушення порядку сплати цих внесків, кошти Державного бюджету, благодійні внески та інші надходження, не заборонені законом». Слід зазначити, що згідно з новою ст. 20-2 Закону передбачено нарахування пені та застосування штрафів у разі несвоєчасної або не в повному обсязі сплати вказаного внеску, а тому, виникає питання, чи вказана пеня включається до джерел надходжень Фонду. Також, недоцільним є виділення як окремого джерела благодійних внесків, враховуючи, що джерелом фінансування Фонду можуть бути й «інші надходження, не заборонені законом».

5.6. Виглядає зайвою ч. 1 оновленої ст. 11 Закону, згідно з якою «кошти державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю витрачаються виключно на фінансування заходів, що передбачені цим законом та Законом України «Про зайнятість населення» з питань підтримки працевлаштування осіб з інвалідністю», оскільки у ч. 2 цієї ж статті визначені конкретні напрями використання коштів Фонду.

5.7. Відповідно до ч. 2 оновленої ст. 11 Закону «кошти з державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю можуть використовуватися виключно для: ...». В даному випадку є зайвим використання слова «виключно», оскільки в цій нормі визначено вичерпний перелік напрямів використання коштів. Крім того, коректніше використовувати формулювання «кошти державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю спрямовуються на: ...».

5.8. В оновленій ст. 11 Закону встановлюються виключні заходи фінансування з питань підтримки працевлаштування осіб з інвалідністю. І відповідно до зазначених змін із напрямів фактично вилучено фінансування заходів, які здійснюються центральними органами виконавчої влади та підпорядкованими їм установами, у тому числі спеціалізованими, і підприємствами, організаціями громадських об'єднань осіб з інвалідністю, та забезпечення функціонування установ, закладів щодо соціальної, фізкультурно-спортивної (за поданням Національного комітету спорту інвалідів України); професійного навчання осіб з інвалідністю із числа випускників спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), загальноосвітніх санаторних шкіл (шкіл-інтернатів), загальноосвітніх навчальних закладів на спеціалізованих робочих місцях підприємств, організацій осіб з інвалідністю (ст. 20 Закону), що на нашу думку, знижує рівень соціальних гарантій осіб з інвалідністю.

При цьому варто також відмітити, що, як зазначалося вище, відповідно до положень проекту джерелами формування державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю є не лише внески роботодавців на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю, штрафи за несплату чи за порушення порядку сплати цих внесків, а й *кошти Державного бюджету*,

благодійні внески та інші надходження, не заборонені законом. Тому вбачається недостатньо виваженим виключення із фінансування за запропонованим порядком інших заходів, що необхідні для реабілітації осіб з інвалідністю, які наразі передбачені ст. 20 Закону.

5.9. Недоцільним є вміщення в п. п. 6, 7 ч. 2 оновленої ст. 11 Закону формулювання «в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України», оскільки в ч. 3 цієї ж статті вміщено загальний припис, що «кошти державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю витрачаються у порядку, що затверджується Кабінетом Міністрів України». При цьому, на наш погляд, коректніше використовувати формулювання – «порядок використання коштів державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю визначається Кабінетом Міністрів України».

5.10. Положення ч. 4 оновленої ст. 11 Закону, відповідно до якої «кошти, отримані роботодавцем чи іншими суб'єктами, визначеними законодавством, з державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю та використані не за цільовим призначенням повертаються одержувачем цих коштів у подвійному розмірі», не стосується питання напрямів використання коштів Фонду, що є предметом регулювання вказаної статті, а є фінансовою санкцією за нецільове використання відповідних коштів.

5.11. Викликає застереження підхід ч. 6 оновленої ст. 11 Закону, оскільки пропонувані у ній напрями використання коштів в межах місцевих програм, по суті, дублюють, відповідні напрями використання коштів Фонду, визначені в ч. 2 цієї ж статті.

5.12. На наш погляд, у проекті слід передбачити чітке структурування приписів проекту, які регулюють питання Фонду та Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю, з метою належного розуміння співвідношення між ними.

У свою чергу, зауважимо, що положення ч. 1 нової ст. 11-1 Закону, відповідно до якої розпорядником коштів Фонду визначено Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю, є предметом регулювання ст. 22 БК.

5.13. Викликають застереження положення ч. ч. 2, 3 нової ст. 11-1 Закону, згідно з якими контроль за цільовим використанням коштів здійснює центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, захисту прав дітей, оскільки за такого підходу йдеться про контроль за цільовим використанням бюджетних коштів. Повноваження ж у цій сфері державних органів визначаються розділом V БК.

6. У змінах до ст. 17 Закону для осіб з інвалідністю надається можливість отримати «соціальну послугу персонального асистента, супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці відповідно до законодавства про соціальні послуги»... «соціальну послугу соціально-трудової адаптації». Однак, у Законі України «Про соціальні послуги» згаданих соціальних послуг не передбачено, а змін та доповнень до його положень у проекті не пропонується, що створює колізію між цими законами.

7. У проекті встановлюється, що повідомлення роботодавця про причини відмови в укладенні трудового договору особі з інвалідністю, особи з інвалідністю про готовність приступити до роботи (служби) протягом місяця з дня встановлення інвалідності та про небажання залишатися у трудових відносинах із роботодавцем, у якого з нею трапився нещасний випадок або умови праці якого зумовили професійне захворювання, мають здійснюватися у письмовій формі або у формі електронного документа відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» (зміни до ст. 17, нова редакція ст. 18 Закону), що не враховує необхідності використання для повідомлення інших форм, пристосованих до можливостей сприйняття особи з інвалідністю, зокрема, й з огляду на те, що такі особи можуть мати порушення зору, опорно-рухової системи тощо.

8. У новій редакції ст. 18 Закону (ч. 9) передбачено, що особам з інвалідністю, які не мають змоги працювати за місцем розташування/перебування роботодавця, територіальні органи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, суб'єкти господарювання, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні, сприяють у працевлаштуванні з умовою про виконання роботи вдома або дистанційно. Разом з тим, було б також доречним встановити для осіб з інвалідністю загальну можливість для виконання роботи вдома або дистанційно, якщо це дозволяє характер роботи підприємства, установи, організації, загалом, без вищезазначених умов.

9. Відповідно до нової ст. 18-2 Закону пропонується запровадити щомісячний внесок на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю.

9.1. Насамперед, зауважимо, що вказаний внесок сплачується у разі невиконання встановленого Законом нормативу щодо робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю у розмірі чотирьох відсотків середньооблікової кількості осіб штатного облікового складу за місяць з розрахунку повного робочого часу. На наш погляд, такий підхід є дискусійним у концептуальному відношенні, оскільки в даному випадку йдеться не стільки про внесок (збір, плату), як обов'язковий платіж, скільки про санкцію за невиконання вимог Закону щодо працевлаштування осіб з інвалідністю, як це власне і передбачено чинними положеннями Закону.

9.2. Некоректним у правовому відношенні є вміщення у новій ст. 18-2 Закону ч. 4, згідно з якою «внесок не входить до системи оподаткування», оскільки питання оподаткування, зокрема, вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, є предметом регулювання Податкового кодексу України.

9.3. Положення ч. ч. 5, 9 нової ст. 18² Закону виглядають зайвими, оскільки дублюють відповідні приписи оновлених ст. ст. 10, 11, нової ст. 11-1 Закону.

9.4. Потребує додаткової аргументації положення ч. 8 нової ст. 18-2 Закону, згідно з якою «порядок нарахування, обчислення і сплати внеску

визначається цим Законом, в частині адміністрування – Податковим кодексом України, Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», оскільки зазначеним законодавчими актами наразі вказане питання не регулюється.

9.5. Відповідно до ч. 10 нової ст. 18-2 Закону сплата внеску здійснюється у національній валюті. Водночас залишається неврегульованим питання, в якій валюті обчислюється вказаний внесок.

10. У проекті звужується коло роботодавців, які повинні виконувати норматив забезпечення працевлаштування осіб з інвалідністю, а також виключаються із під дії приписів щодо нормативів працевлаштування осіб з інвалідністю окремі види робіт, підприємства, установи, організації, чим знижується рівень гарантій на працевлаштування та реалізацію права на працю осіб з інвалідністю. Зокрема, згідно із новою ст. 18-2 Закону передбачається, що роботодавці, які використовують працю щонайменше 25 працівників, зобов'язані щомісяця сплачувати внесок на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю. Чинна ж редакція ст. 19 Закону встановлює норматив робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю для підприємств з мінімальною чисельністю працюючих від 8 осіб. Крім того, відповідно до змін до ст. 19 Закону «до розрахунку нормативу робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю, визначеного у статті 18-2 цього Закону, не включається кількість осіб штатного облікового складу за місяць з розрахунку повного робочого часу, зайнятих на роботах, професіях з важкими, шкідливими чи небезпечними умовами праці, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України», «Вимоги до нормативу робочих місць... не застосовуються до дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав. А згідно із змінами до нової ст. 19-2 від сплати щомісячного внеску на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю звільняються: 1) реабілітаційні заклади та надавачі соціальних послуг; 2) хоспіси; 3) державні, комунальні та недержавні підприємства, установи, організації, єдиним предметом діяльності яких є реабілітація осіб з інвалідністю, навчання таких осіб або догляд за ними.

11. У новій редакції ст. 37 Закону встановлюється, що «види необхідної матеріальної, соціально-побутової і медичної допомоги особам з інвалідністю визначаються органами, які проводять експертне обстеження для встановлення інвалідності, в індивідуальній програмі реабілітації. Допомога надається за рахунок коштів державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю». При цьому відповідно до ст. 11 Закону в редакції проекту, де встановлені виключні випадки фінансування з державного цільового фонду соціального захисту осіб з інвалідністю, витрат на матеріальну, соціально-побутову і медичну допомоги особам з інвалідністю не передбачається. Такі

неузгодженості у проекті викликають застереження з огляду на можливі порушення прав зазначених осіб.

12. Пропозиції до ст. 6 Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» вбачаються такими, що порушують право одиноких осіб, визнаних за результатами медико-соціальної експертизи непрацездатними, які не мають інших джерел до існування, на період непрацездатності на державну соціальну допомогу як малозабезпечених осіб. Зокрема, запропонованими до ст. 6 цього Закону змінами передбачається, що державну соціальну допомогу малозабезпеченим зможуть отримувати не всі одинокі особи, визнані непрацездатними за результатами медико-соціальної експертизи, а лише одинокі особи з інвалідністю на строк встановлення інвалідності. Це суттєво звужує коло отримувачів зазначеної соціальної допомоги та позбавляє нужденних осіб державної підтримки у період непрацездатності, відсутності джерел до існування та можливості мати такі джерела у зв'язку з тривалою непрацездатністю. Принагідно слід відмітити, що такі законодавчі пропозиції не узгоджуються із положеннями ст. 22 Конституції України, оскільки звужують зміст та обсяг існуючих прав і свобод.

13. Сумнівним та таким що несе ризик порушення принципу рівності вбачається доповнення норми ст. 9 Закону України «Про охорону праці» словами «особи, якій встановлено стійке обмеження життєдіяльності», оскільки таке положення передбачатиме зарахування часу перебування на інвалідності лише для особи, яка на момент досягнення пенсійного віку залишатиметься особою зі стійким обмеженням життєдіяльності. Тим же особам, здоров'я яких на такий момент покращиться, час перебування на інвалідності до стажу роботи вже не зарахується.

У цьому зв'язку варто також зауважити, що Законом, яким визначається страховий стаж для призначення пенсії, є Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», ст. 24 якого визначено перелік періодів, з яких складається такий стаж. Зокрема абз. 4 ч.1 цієї статті встановлено, що «час перебування на інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням зараховується до стажу роботи із шкідливими умовами, який дає право на призначення пенсії на пільгових умовах і у пільгових розмірах».

14. Щодо змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (у цьому пункті – Закон-1) вважаємо за доцільне зазначити про таке.

14.1. У зв'язку із змінами до ст. 6 Закону-1 потребує коригування також її назва, оскільки проектом пропонується змінити коло осіб, щодо яких ця норма застосовуватиметься.

14.2. У проекті пропонується виключити з норм Закону (ст. ст. 6, 36, 37, 38, 45, 48, 52 Закону-1) поняття «непрацездатні», водночас, у його ст. 1, яка визначає терміни Закону та їх значення, це поняття залишено, що несе ризик порушення внутрішньої узгодженості Закону.

14.3. З метою дотримання єдності підходів при визначенні кола осіб, які мають право на пенсію в разі втрати годувальника, змін потребуватиме також Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», зокрема його ст. 30, що визначає *непрацездатних* членів сім'ї, які мають право на пенсію в разі втрати годувальника з числа загиблих, померлих або таких, що пропали безвісти військовослужбовців.

14.4. Звертаємо увагу, що низка законів України (Закони України «Про пенсії за особливі заслуги перед Україною», «Про прокуратуру») містять бланкетні (відсилочні) норми до ст. 36 Закону щодо визначення поняття «непрацездатні», відтак вони також потребуватимуть внесення відповідних змін.

15. Проект вимагає певного техніко-юридичного доопрацювання, зокрема, згідно із загально визначеними правилами законодавчої техніки у проекті про внесення змін спочатку розташовуються зміни до кодексів, а потім – до законів у хронологічному порядку. Отже, у п. 1 проекту мати бути розташовані зміни до Кодексу законів про працю України, у п. 2 – зміни до Сімейного кодексу України, у п. 3 – зміни до Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» і так далі.

16. Реалізація проекту (в тому числі, у частині положень щодо покладення функції адміністрування внеску на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю на податкові органи, що може призвести до необхідності збільшення видатків на їх фінансування) матиме вплив на бюджет, у зв'язку з чим, до проекту, як того вимагають ч. 1 ст. 27 БК та ч. 3 ст. 91 Регламенту Верховної Ради України, необхідно надати фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки).

17. Оскільки за змістом відповідних положень Конституції України (ст. 116) та Закону України «Про Кабінет Міністрів України» (ст. 20) проведення державної політики у всіх сферах суспільного життя (в тому числі, у сфері зайнятості населення) забезпечує Кабінет Міністрів України, виглядає доцільним для прийняття виваженого рішення щодо внесеного проекту отримати висновок Уряду щодо доцільності та фінансово-економічних можливостей його запровадження.

Керівник Головного управління

С. Тихонюк

Вик.: І. Лаврінчук, С. Бортнік, Т. Макійчук, Л. Демчук, Н. Пархоменко

